

بررسی و تحلیلی پیرامون

نیابت عاشورا

تحقیق از

دکتر حسن اسدی

تهران - ۱۳۹۳

سرشناسه : اسدی، حسن ۱۳۴۷ -
 عنوان قراردادی : زیارتنامه عاشورا، فارسی . شرح
 عنوان و نام پدیدآور : بررسی و تحلیلی پیرامون زیارت عاشورا / تحقیق دکتر حسن اسدی
 مشخصات نشر : تهران : راه نیکان ، ۱۳۹۳ .
 مشخصات ظاهری : ۲۶۷ ص
 شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۲۹۹۸-۹۹-۹
 نوع فهرست نویسی : فیپا
 موضوع : زیارتنامه عاشورا -- نقد و تفسیر
 راه بنویس کن : ۱۳۹۲ ۵ الف / ۶۰۴۲۲ / ۲۷۰ BP
 رده بندی : ۲۹۷ / ۷۷۷
 شماره کتابشناسی ملی : ۳۳۱۳۰۰۰

نشر راه نیکان

بخش معارف اهل بیت علیهم السلام

زیارتنامه عاشورا

بررسی و تحلیلی پیرامون زیارت عاشورا

به تحقیق : دکتر حسن اسدی

چاپ اول : ۱۳۹۳ شمارگان : ۲۰۰۰ نسخه

ISBN : 978-964-2998-99-9

شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۲۹۹۸-۹۹-۹

قیمت : ۱۵۰۰۰ تومان

شماره ثبت مجوز : ۱۲۳۵۱۶۳

سخن ناشر

بسم الله الرحمن الرحیم بنده نواز که رحمتش بی سابقه بندگی کار بندگان ساخته «سبقت رحم من سبقت» و کرمش دل های بشری را به نوید مغفرت نواخته که «لاتقنطوا من رحمتی». بر گونه جگر عاشق خاندان از سطوات تجلیات حسینی داغی نهاده و در خلوتخانه بیان شیعه صادقی از اشراقات سبحات جمال عاشورانیان حسینی چراغی برافروخته است. از شوق اقامه عزای حضرت سیدالشهداء (علیه السلام) و برپائی مجالس مقاتله شهدای بی مثل و نظیر کربلا لبریز نموده و به «بدین توفیق توفیقی بیفزای» متذکر دانسته است.

زیرا اسلام شناسان واقعی ابقاء شریعت محمدی (صلی الله علیه و آله) و احیاء سنت احمدی (صلی الله علیه و آله) را به زنده نگاه داشتن فرهنگ قیام حسین بن علی (علیه السلام) است. و به این توجه داده اند که نه فقط معارف بلند دین مبین اسلام را چون مدرسه حدیسه می نمایند، بل صحیفه دل ها را لوح انوار تولای اهل بیت (علیهم السلام) سازد و نعمت بیخود قیام - بیزاری - از دشمنان لعنت شده عترة الرسول که آل الله می باشند سیره دانستی - شایسته لازم ایمانی خود نموده، لعن بر اولین ظالمی که در حق آن عرشیان خاک نشین ظلم روا داشته و آخرین ایشان را که خداوندان بصائر و ابصار واجب دانسته و می دانند لازم، بل افضل از سلام و صلوات بر اهل بیت عصمت و طهارت شمرده اند. زیرا مفاخر و اکابر نواب دوران غیبت کبری امام قائم غائب موجود موعود - که خداوند تعجیل در ظهورش فرماید - نه فقط مستند بودن آن را تأیید کرده اند، بلکه خواندن

روزانه زیارت شریفه عاشورا - که لعن را برصلوات مقدم نموده - بهترین نشان شیعه بودن دانستن و به مداومتش اصرارها داشته‌اند. بل در اثبات این دعوی هزار دلیل و برهان در شروحی که بر زیارت عاشورا نوشته به میراث گذاشته‌اند اقامه کرده‌اند.

در این رابطه نصیبه ازلی سهمی از سعادت چاپ و نشر زیارت عاشورا را که بدن هیچ اغراق «میراث جاوید عاشورا» است سعادت نشر راه نیکان نموده که چه ختم نمود.

زیارت رسائل و اصحاب فضائل براین واقعیت اعتراف داشته و دارند که زیارت شریفه میراث‌های مستند تعریف کننده تشیع و مسئولیت شیعه آل محمد (علیهم‌السلام) است که شیعه از خواندن و نشر آن نباید غافل شود، چنان که تا این لحظه نشده است.

زیارت عاشورا معتقدان متعالی را هدایت بر هدایت، بل شفا صدور و جلاء احزان، کشف حقیقی حقایق سراسر شأنی «عتوت» با «قرآن» در حدیث شریف ثقلین، سعادتنامه امت محمدی است و جوان تیره دل را ضلالت و غوایت بوده و هست و خواهد بود.

در ایامی که سعادت نظارت بر چاپ «زیارت عاشورا میراث جاوید عاشورا» نصیب بود به مناسبتی با اظهار نظر محقق عارف، استاد سالک مسالک ائمه اطهار (علیهم‌السلام) حضرت حجة الاسلام و المسلمین جناب آیت الله محمد جاودان - که خداوند عمر شریف و پربرکتش را به بلندای آفتاب فرماید - برخورد نمودم. چون در عنوان جوانی، راقم را استاد دستگیر واجب التعظیم بود به آن مرجع نبوده شرح حاضر را از بهترین شروح بر زیارت عاشورا دانسته بودند. چون با دقت نظر ایشان کاملاً آشنا بودم به تهیه آن اقدام نمودم. البته هرچه بیشتر پی گرفته می شد نتیجه کمتر بود تا اینکه حضور مؤلف بزرگوار جناب دکتر حسن اسدی رسیده تنها نسخه بازمانده آن را مرحمت فرمودند، در همان برخورد اول تقاضای اجازه تجدید چاپ آن را در کنار استفاده از متن محققانه اش گرفتیم.

این چنین محب به محبوب، طالب به مطلوب، قاصد به مقصود پیوست.
شاهد به مشهود بنشست، طلب به برکتِ همت تمام شد، دل به میمنت
به گیتی مزین جز به نیکی نفس نکویی بود راه نیکان و بس
آرام یافت. باشد در یوم‌الورود، به قدس چنین سعادت‌ی با دلی آرام قدم در محشر
گذاریم.

مدیر

نشر راه نیکان

۱۴ شهریور ۱۳۹۲

فهرست مطالب

۵	سخن‌ها
۱۷	پیشگفتار
۱۹	مقدمه
۱۹	فلسفه زیارت
۱۹	اهمیت زیارت در فقه
۲۱	نقش زیارت در زندگی انسان
۲۵	بخش اول: بررسی سند زیارت عاشورا
۲۷	فصل اول: طریق مصباح المتهجد و موارد اختلاف با طریق شافعی زیارة
۳۷	فصل دوم: طریق کامل الزیارة
۳۹	فصل سوم: بررسی روات طریق شیخ طوسی
۴۷	فصل چهارم: بررسی روات طریق دیگر شیخ طوسی
۴۹	فصل پنجم: بررسی روات طریق کامل الزیارات
۵۰	۱-۵. محمد بن موسی الهمدانی و حکیم بن داوود بن حکیم
۵۰	۲-۵. مالک بن اعین جُهَنی

۵۵	فصل ششم: خلاصه و نتیجه گیری
۵۵	۱.۶. محمد بن اسماعیل بن یزید
۵۶	۲.۶. صالح بن عقیبة
۵۷	۳.۶. عقیبة بن قیس بن سمعان
۵۷	۴.۶. سیف بن عمیره
۵۷	۵.۶. علقمة بن محمد الحضرمی
۵۸	۶.۶. محمد بن خالد الطیالسی
۵۹	۷.۶. صفوان بن مهران الجمال
۵۹	۸.۶. حماد بن عمار بن حکیم
۶۰	۹.۶. محمد بن موسی بن عیسی الهمدانی
۶۰	۱۰.۶. مالک بن عیسی بن عقیبة
۶۳	بخش دوم: تفسیر متن زیارت عاشورا
۶۵	فصل اول: بررسی مفاهیم کلی
۶۵	مبحث اول: مفهوم زیارت
۶۵	مبحث دوم: مفهوم يوم
۶۶	مبحث سوم: معنای «عاشورا»
۶۷	فصل دوم: بررسی محتوای زیارت
۶۷	مبحث اول: برداشت کلی از زیارت
۶۷	۱. تولی و تبری
۶۹	۲. حماسه
۷۰	مبحث دوم: تفسیر فقرات زیارت
۷۰	اولین ارادت

۷۰	مقام اول: تفسیر سلام
۷۲	مقام دوم: تفسیر ابا عبدالله
۷۴	کنیه حضرت سیدالشهداء علیه السلام
۷۵	نسل پاکان
۷۵	توضیح
۷۶	خون خدا
۷۸	خلاصه
۷۹	تتمم الهمی
۷۹	توضیح
۸۲	اثبات اسما حسین علیه السلام
۸۳	توضیح
۸۶	تعداد شهدای کربلا
۸۹	ارادتی جاودانه
۹۱	مصیبتی فراگیر
۹۵	پایه گذاران ستم
۹۶	توضیح
۹۷	۲-۸. فرق لعن و سب
۱۰۰	۳-۸. جواز سب مبتدع
۱۰۲	۴-۸. مقصود از اهل بیت علیهم السلام
۱۰۲	۵-۸. اثبات جواز لعن بعضی از صحابه از طریق قرآن و سنت مقبول از جانب عامه:
۱۰۶	۸-۶. رجحان لعنت بر صلوات
۱۰۷	مقام بازداشته شده
۱۰۸	توطئه کارزار

۱۰۹	بیزاری از پیروان ستمکاران
۱۰۹	توضیح
۱۱۱	آشتی و قهر همیشگی
۱۱۱	توضیح
۱۱۱	تنبيه
۱۱۲	تنبيه
۱۱۳	نقش آل زیاد در واقعه
۱۱۳	توضیح
۱۱۳	تنبيه
۱۱۶	نقش آل مرزبان در واقعه
۱۱۹	شجرهٔ طریقه
۱۱۹	تنبيه
۱۲۵	نقش عبیدالله در واقعه
۱۲۶	نقش عمر سعد در واقعه
۱۲۸	بررسی روایتی مشهور از امام حسین (علیه السلام) به سعد بن ابی وقاص
۱۳۰	تذیل
۱۳۱	نقش شمر در واقعه
۱۳۲	لشگریان ستم
۱۳۲	تحقیقی پیرامون واژهٔ تَنْقَبَتْ
۱۳۳	کلام علامه مجلسی
۱۳۴	بررسی کلام مرحوم مجلسی
۱۳۵	توجیهات مرحوم کفعمی
۱۴۱	قاعده‌ای مهم در تفسیر عبارات

کلام علامه اصفهانی و توضیح آن	۱۴۳
احتمال دیگر در تحریف عبارت	۱۴۴
تصحیف شنیداری عبارت	۱۴۵
احتمالات دیگر در عبارت	۱۴۵
وجه صحیح در عبارت	۱۴۷
شواهد روائی مصحف بودن نسخه مصباح المتعجل	۱۴۸
تقدیه هستی در راه حسین علیه السلام	۱۵۰
توضیح	۱۵۰
تنبيه	۱۵۱
پیام سروده در دل	۱۵۴
کرامت الهی	۱۵۵
معنا و حدود حکم حسین علیه السلام	۱۶۳
خونخواهی حسین علیه السلام	۱۶۹
توضیح	۱۶۹
درود بر پیامبر صلی الله علیه و آله	۱۷۳
رمز آبرومندی در دوسرا	۱۷۴
توضیح	۱۷۴
تنبيه	۱۷۵
رمز تقرب به خدا و اولیاء الهی	۱۷۶
توضیح	۱۷۶
تأثیر زیارت در تولی و تبری	۱۷۸
تولی و تبری	۱۸۱
توضیح	۱۸۱
تنبيه	۱۸۲

۱۸۵	همراهی با اولیاء الهی
۱۸۵	توضیح
۱۸۶	تنبيه
۱۸۹	مقام محمود
۱۸۹	توضیح
۱۹۳	ترجمه
۱۹۷	همراهی با منتقم الهی
۱۹۸	توضیح
۲۰۰	انوارات
۲۰۱	انوارات مصیبت
۲۰۱	توضیح
۲۰۳	مصیبتی تأثیرگذار هستی
۲۰۳	توضیح
۲۰۴	تنبيه
۲۰۵	ذکر چند خبر
۲۰۷	درخواست حیات و مرگ اولیاء الهی
۲۰۷	توضیح
۲۰۸	تنبيه
۲۱۰	تبرک جستن دشمنان از عاشوراء
۲۱۰	توضیح
۲۱۰	تنبيه
۲۱۳	لعن بر لسان اولیاء الهی
۲۱۳	توضیح
۲۱۴	تنبيه

۲۱۸	بیان یک روایت
۲۱۹	نقش ابوسفیان در واقعه
۲۲۰	نقش معاویه در واقعه
۲۲۲	نقش یزید در واقعه
۲۲۴	نفرین همیشگی بر دشمنان
۲۲۴	شادی دشمن
۲۲۴	توضیح
۲۲۵	تنبيه
۲۲۶	رست و دشمنی جاوید
۲۲۶	توضیح
۲۲۶	تنبيه
۲۲۶	سلسله جنابان
۲۲۷	توضیح
۲۲۷	تنبيه
۲۳۰	نفرین بر جملگی جبهه دشمن
۲۳۰	تنبيه
۲۳۲	دو خبر در فضیلت لعن قاتلان آن حضرت
۲۳۳	ارادت پایانی در زیارت
۲۳۴	توضیح
۲۳۴	تنبيه
۲۳۵	تعداد فرزندان آن حضرت
۲۳۵	یاران حسین علیه السلام
۲۳۷	نفرین بر پایه گذاران واقعه
۲۳۷	توضیح

۲۳۸	تنبيه
۲۳۹	نفرین بر نقش آفرینان واقعه
۲۳۹	سپاس بر مصیبت!
۲۴۱	سپاسی دیگر
۲۴۱	توضیح
۲۴۲	تنبيه
۲۴۲	درخواست شفاعت
۲۴۲	توضیح
۲۴۳	تنبيه
۲۴۴	سوره اولیاء الهی
۲۴۴	توضیح
۲۴۴	تنبيه
۲۴۷	خاتمه
۲۴۷	فائده اول: کیفیت عمل به این زیارت
۲۴۹	تذیل
۲۴۹	فائده دوم: عمل به احتیاط
۲۵۰	فائده سوم: صد لعن و صد سلام
۲۵۱	فائده چهارم: جواز قرائت زیارت در هر زمان
۲۵۲	فائده پنجم: زیارت عاشورا، حدیث قدسی
۲۵۲	فائده ششم: نقل یکی از کرامات این زیارت
۲۵۵	منابع و مآخذ

پیشگفتار

حمد و سپاس خداوندی را می‌خواستم که تمام نعمت و نعمت تمام را به ما ارزانی داشته، ما را بدان آشنا نمود. همان نعمتی که هرگاه در کلام نورانی خویش، قرآن جاوید، به نحو مطلق استعمال فرمایم، اشاره به آن نمود. تو گوئی نعمات دیگر در برابر آن همچون ستارگانی کوچک در برابر خورشید عالم تاب می‌باشند و آن نیست جز نعمت ولایت ائمه سلام الله علیهم اجمعین.

کدامین مکتب و نحله و روش تربیتی را همچو انجمن شب فطری شیعه و تبعیت از اهل بیت (علیهم السلام) می‌توان یافت که انسان سرگشته در میان راه را به سر منزل مقصود رهنمون نماید؟!

قهرأ هر چه اظهار ارادت خالصانه و بی‌شائبه علمی و معرفی و عملی به بارگاه آن عرشیان خاک‌نشین بیش‌تر شود، سرعت سیر مرید نیز بیش‌تر خواهد بود که همانا یکی از مصادیق مهم این ارادت، زیارت آنان می‌باشد که در مطایب کلمات ایشان بدان سفارش اکید شده است.

یکی از این زیارت‌ها که همگان با آن آشنا می‌باشند، زیارت شریفه عاشورا، است. زیارتی که در همه ازمه و امکان بدون تشریفات خاص دیگر عبادات، زائر را در ردیف رزمندگان و شهدای کربلای سال ۶۱ هجری قرار می‌دهد و چه فضیلتی برتر

از این؟!

زیادتی حاوی مطالب عمیق اعتقادی، معرفتی، تاریخی، محبتی و حماسی که هر زائری به فراخور خود از آن بهره می جوید و جام تشنه خویش را از کوثر زلال آن لبریز می نماید.

لذا بر آن شدیم جهت هر چه بیش تر کام گیری از این آبشخور زلال و صاف، نمی از آن برگرفته و کاوشی در حدّ وسع و توان خود در آن بنمائیم تا دیگر عاشقان و دلسوختگان آستان حضرت ابا عبدالله الحسین (علیه السلام) نیز از آن بهره برند که: «و اما ما ینفع الناس فی حرم فی الأرض».

رساله ای که در پیش رو دارید به این مهم پرداخته و در صدد پاسخ به برخی پرسش ها یا رفع شبهات گذشت. بوجه این زیارت است می باشد. از قبیل: بحث سندیت آن، معنا و مفهوم بزرگان همچون: ثار، تنقبت، و ترموتور، مقام محمود، امام منصور، لعن و

تدوین این رساله بدین صورت است. در بخش اول با شش فصل به بررسی سند این زیارت و در بخش دوم با دو فصل به تفسیر و تحلیل متن آن و در خاتمه ای شامل بخش فائده به بررسی مطالبی پیرامون این زیارت پرداخته شده است.

اینجانب با اعتراف به این که این مختصر، حقّ آن بزرگوار مقدّسی را اداء نکرده است، ولی از باب المیسور لایسقط بالمعسور، کوششی مغرورانه در این زمینه نموده و آن را در وهله اول به ساحت مقدّس حضرت ابا عبدالله الحسین (علیه السلام) تقدیم می نمایم. پیشگاه استاد بزرگوار خویش جناب مستطاب استاد سید مجتبی حسینی کثر الله امثاله که از افاضات ایشان در این رساله بهره بردم، تقدیم می نمایم.

حسن اسدی

مقدمه

فلسفه زیارت

زیارت، حضور علانۀ عاشق در دیار معشوق، دیدار عاشقانه زائر از سرای مزور، اظهار عشق و ارادت به محبوب، دل دادن صمیمانۀ دل داده در کوی دل دار، سرسپردن سرباز فداکار در پیش پای سردار، اعلان فروتنی دین دار در برابر دین و پیشوایان دینی و اذان ایمان و دین داری است. زیارت، اعلام وفاداری صادقانه مرید است به مراد، ابراز علاقه مطیع است به مطاع و اعلام خود فراموشی جان بر کف مغرور است نسبت به جانان. زیارت، عرضه خویشتن بر ترازو و ابزار سنجش است. استادان در برابر آینه و معیار کمال و نشانی کوی کمال به انسان تعالی طلب است. به جای می توان رسید. زیارت، سفری مشتاقانه، آگاهانه و عاشقانه است که از سرای دل ایزد می شود، از راه دل عبور می کند و سرانجام نیز در منزل دل به مقصد و مقصود می رسد و بار بر زمین می نهد.^۱

اهمیت زیارت در فقه

فقه های شیعه با استناد به توصیه ها و تأکیدات فراوانی که درباره زیارت شده است، فتوا به استحباب زیارت داده اند. فقیه نامور امامیه، مرحوم محقق حلی گفته

۱. ادب فنای مقربان، جوادی آملی، عبدالله، ج ۱، ص ۱۷، دفتر انتشارات اسلامی، قم.

است:

بر حج گزار مستحب مؤکد است که به زیارت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله بشتابد؛
يستحب زيارة النبي صلی الله علیه و آله للحاج استحباباً مؤکداً.^۱

حتی می گوید:

اگر مردم زیارت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله را ترک کردند، حاکم اسلامی آن‌ها را
اجبار بر زیارت می کند؛ زیرا ترک زیارت آن حضرت موجب جفای به او
است؛

وذلك ان الناس زيارة النبي صلی الله علیه و آله أجبروا عليها لما يتضمن من الجفاء
المرم ^۲

مرحوم شیخ الطوسی بزرگوار می گوید که است:

وكذلك ان زيارة النبي كان على الأمام اجبارهم عليها.^۳

این بزرگان به حدیثی استناد کرده اند که این گونه از رسول اکرم صلی الله علیه و آله نقل شده
است:

کسی که برای حج گزاردن به مکه عیست کند و مرا زیارت نکند، به من
جفا کرده است؛

من أتى مكة حاجاً ولم يزرنى الى مكة جفانى.^۴

اگر چه برخی از فقها در وجوب این اجبار خدشه کرده اند، لیکن شهید ثانی گفته
است: اگر زیارت آن حضرت را همگان ترک کنند، بزرگ ترین سبک الاهی تحقیر و
سست می شود. از این جهت به مقداری که این تحقیر و تهاون رفع گردد، آن اجبار

۱. شرایع الاسلام، المحقق الحلی، ج ۱، ص ۲۰۹، دار المهدی للطباعة و النشر، قم.

۲. همان مأخذ: ۲۰۸/۱.

۳. المبسوط، الشیخ الطوسی، ج ۱، ص ۳۸۵، المكتبة المرتضوية، تهران.

۴. جواهر الکلام، الشیخ محمدحسن النجفی، ج ۲۰، ص ۵۲، دار الکتب الاسلامیة، تهران.

۵. همان مأخذ.

می شود.^۱ برخی از فقهای شیعه گفته اند:

با ادله اربعه، یعنی کتاب، سنت، عقل و اجماع می توان رجحان و فضیلت داشتن زیارت قبول صلحا، ابرار، متقیان و نیکان را نیز اثبات کرد تا چه رسد به زیارت انبیاء، اوصیای معصوم و علماء. آن گاه به اثبات ادعای خویش پرداخته است.^۲

فقیه نامدار امامیه در جواهر الکلام خود هنگام شرح کلام محقق حلی، از جمله زیارت صدیقه کبری، فاطمه زهرا (علیها السلام)، امیر مؤمنان علی (علیه السلام) و فرزندان معصوم آن دو در مورد کاوش و بررسی قرار داده است.^۳

نقش زیارت در زندگی انسان

کمالاتی که در زندگانی انسانها، خطبه ها، نامه ها و روایات برای ائمه اطهار (علیهم السلام) ذکر شده ادعاهائی است

اولاً، برهانی و مستدل است. زیرا آن ذوات مقدس مظاهر کامل خدای سبحان هستند و هر کمالی که خدا به صورت ذاتی و استقلال دارد آن ها به صورت عرضی و تبعی دارند و به لحاظ تمامیشان در موهبت، در مرحله ای از کمال هستند که بالاتر از آن مقدور ممکنات نیست.

ثانیاً، همراه با دعوت است. بدین بیان که به دعوت یا بیع یا ضمنی گفته اند: ما در سایه اطاعت و بندگی خدا به افق سعادت و کمالات دست یافتیم. شما نیز اگر دنبال کمال هستید باید از ما تبعیت کنید تا در حد مناسب خود کامل شوید.

پیروی رسول حق، دوستی حق آورد پیروی رسول کن، دوستی خدا طلب

۱. مسالك الأفهام، زين الدين بي علي العاملي، ج ۲، ص ۳۷۴، مؤسسة المعارف الاسلاميه، قم.
۲. مهذب الاحكام، سيد عبدالاعلى موسوى سبزواري، ج ۱۴، ص ۵۰۹، مطبعة الآداب، نجف.
۳. جواهر الکلام، الشيخ محمد حسن النجفي، ج ۲۰، ص ۸۵ - ۱۰۰، دار الكتب الاسلاميه، تهران.
۴. ادب فهای مقربان، جوادی آملی، عبدالله، ج ۱، ص ۳۱ - ۳۳، دفتر انتشارات اسلامی، قم.

شرع، سفینه نجات، آل رسول، ناخداست ساکن این سفینه شو دامن ناخدا طلب^۱ بنابراین، زیارت نامه نشانی بزرگ راه کمال است که انسان به کجا می تواند برسد و راه رسیدن به آن بزرگ راه چیست؟ زیارت کلاس درس و مدرسه تعلیم و تربیت و زیارت نامه ها متون آموزشی این کلاس ها و مدرسه هاست. ائمه که همواره به تعلیم و تربیت پیروان حق و بیان حقایق و معارف دین همت داشتند، مباحثی در توحید و صفات الهی، نبوت و پیامبرشناسی، امامت و رهبری، تاریخ زندگی ائمه و بیان علوت ها و رنج های خویش، افشای ستم های حاکمان جنایت پیشه در برابر حق طلبان یا بدوالات خواه و حقیقت جو، لزوم همگرایی در فکر، موضع، اقدام و عمل و ... در این زیارت نامه ها بیان کرده اند. در این زیارت نامه ها، اوصاف مزور هنگام سلام دادن برای کسی که به ذکر اسم بسنده نمی شود. این، از آن جهت است که مرتبت شخص منزه بر ائمه، زائر روشن تر گردد و توجه پیدا کند که معشوق و محبوب او برای اعلای کلمه تعظیم اقامه نماز، ادای زکات، احیای امر به معروف و نهی از منکر، تلاوت کتاب خدا و ... چنانچه کشیده است تا او نیز در این مسیر گام بردارد.^۲

چنانکه می دانید در عرف تشیع، هر یک از روزهای مهم سال، دارای زیارتی مخصوص می باشد. شاید بتوان کلمه زیارت را به اصطلاح ترین و مردمی ترین صورت آن، «دیدار» ترجمه نمود. از این نظر زیارت هر یک از خصوص، به مفهوم دیداری با موضوع آن روز می باشد. حال این دیدار خواه به مناسبت یک میلاد یا وفات یا شهادت باشد و خواه به مناسبت یک سرفصل یا نقطه تاریخی مانند: «فطر» یا «قربان» و یا «قدر». به عبارت دیگر، این حوادث و رخدادها، یادآور و انگیزاننده نقاطی هستند که ارا به تکامل، در آنها خیز برداشته و به اعتبار آنها باید جلوتر هم

۱. دیوان کامل فیض کاشانی، ص ۷۰، نشر چکامه، تهران.

۲. ادب فنای مرقبان، جوادی آملی، عبدالله، ج ۱، ص ۳۸ و ۵۸ و ۵۹، دفتر انتشارات اسلامی، قم. (با اندک تخلص).